

EROL GÜNGÖR VE TÜRK DİLİ

Doç. Dr. Fatih KIRIŞÇIOĞLU

Vefatının üzerinden on yıl geçmesine rağmen,hâlâ fikir ve ilim dünyamıza yön veren Prof. Dr. Erol Güngör'ün üzerinde durduğu ve görüşlerini belirttiği konulardan birisi de "Türk Dili"dir.Erol Güngör'ün dil ile ilgili genel görüşlerinin yanı sıra,Türkçe'nin tarihi ile ilgili tespitleri,Türkçe'nin kullanımı ile ilgili tenkit ve teklifleri, millî eğitim ve öğretimde dilin önemi,tercüme eserler hakkındaki fikirleri,vb. gibi alt başlıklarda toplayabileceğimiz ve her biri ayrı bir inceleme konusu olabilecek düşünceleri vardır.

Türkçe'nin tarihî gelişmesiyle ilgili olarak Çin tarihlerinin Milattan önce 2000-1000 yılları arasında ilk Türk kağanlarından bahsettiğini,bilinen Türk tarihinin böylece dört bin yıllık bir tarih olduğunu,fakat Çin tarihlerinin Türk devlet ve kağan isimlerini Çince yazdıkları için bu isimlerin Türkçe asıllarını bilmediğimizden hareketle,

"Türk adı çeşitli Türk boylarından birinin adı idi.Bu kelimenin aslı *Türük* olup kuvvetli anlamına gelir.milattan sonra 6.yy.da ana dili Türkçe olan bütün boyların her biri değişik bir isimle anılmakla birlikte,bunların hepsine birden *Türk* denilmeye başlanmıştır.Demek ki en eski atalarımız aynı dili konuşmaları sayesinde bir tek millet olduklarını anlamışlar ve Türk dili onların birlik sağlamasında başlıca rolü oynamıştır.....Dilimizin tarihi, milletimizin tarihi kadar eskidir.Türkçe dünyadaki çeşitli dil grupları arasında Ural-Altay dil grubunun Altay dillerinden biridir.Finlilerin ve Macarların dili Ural dillerindedir.Altay dilleri arasında ise Türkçe ile birlikte Moğol, Mançur ve Kore dilleri vardır.Türkler soy bakımından Moğollardan ve Korelilerden ayırdır ama dilleri onlarınkiyle aynı kökten çıkmıştır.Bu diller, sonradan birbirinden iyice ayrılmış,aralarında sadece eski bir akrabalık kalmıştır."¹

Şeklindeki görüşleriyle bir dil tarihçisi gibi meseleye yaklaşmış ve Türk dilinin ortaya çıkışı , gruplandırılmasıyla ve milletimizin birliğini sağlamaktaki rolü üzerinde durmuştur. Erol Güngör'e göre bizim pek çok şeyimizle geçmişten bugüne gelişimiz inkar edilemez bir gerçektir. Mesela Türk dilinin en az Göktürkler kadar eski olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu durum bize Göktürklerden önce de Türk Dilinin var olduğunu gösterir. Bizim 10. yy. da Müslüman oluşumuz da inkar edilemez bir gerçektir. Ayrıca aynen dilimiz ve dinimizde olduğu gibi, örfler, adetler, destanlar, merasimler vs. gibi bir çok değerimizi de

---

¹ Prof.Dr.Erol Güngör,,**Tarihte Türkler**,İstanbul 19 , s.12,13

geçmişten miras olarak almış olmamız, inkar edilmeyecek olan bir başka gerçektir. Bizim için söz konusu olan bu durumlar başka milletler için de aynıdır.²

Türk milleti için söylediği bu gerçeklerin yani, milleti millet yapan unsurların başında dil, din ve geleneklerin gelmesinin diğer milletlerde de değişmediğini,

“Milleti yekpare bir sosyal bünye yapan şey, kültür birliğidir. İnsanlar, kültür birliği sayesinde aynı bütünün parçaları, olduklarına inanırlar ki, birliği asıl sağlayan şey, bu ortak inançtır. İnanç birliği ve birlik şuuru insanların belli başlı noktalarda ortak olmalarına dayanır. Aynı dili konuşmak veya yazmak, aynı manevî kıymet sistemine sahip olmak, aynı vatani paylaşmak gibi. Bütün bu konulardaki birlik, ancak tarih içinde uzun bir beraberliğin, yani ortak bir geçmişin eseri olarak meydana çıkar. Şu halde bir milletin insanları aynı maziyi, yani aynı sosyal hafızayı paylaşmalıdırlar.”³ Ve

“Dil, kültürün ve milli birliğin temel ögesidir. Bu itibarla, mensubu olduğu milletin dilini iyi kullanmasını bilen insanlardır. Kültürün taşıyıcısı ve yayıcısı insan olduğuna göre, Milli Kültür politikamızın ana meselesi insanlarımıza kendi kültürlerinin yarattığı değerleri tanıtmak olmalıdır.

İnsanları bir arada tutan şeyler maddi menfaatler veya pazarlıklardan daha çok manevi bağlardır. Anlaşma vasıtası olarak kullandığımız dil, tamamıyla manevi bir sistemdir.”⁴ Cümleleriyle bâriz bir şekilde ortaya koymuştur.

Dil meselesini açıklarken daha çok “dilde tasfiyecilik” hareketinin kültür dünyamızda açtığı yaralardan bahseden Güngör’ün “Bu dile bakılırsa, Türk milletinin mazisi Cumhuriyete kadar bile dayanmaz. Türk milleti her on yılda bir hafızasını kaybeden bir hasta durumuna düşürülmüştür. Bu dil hareketinin altında Milliyetçilik duygusunun bulunduğu söyleniyorsa, ki gençlerimizin çoğu maalesef böyle zannetmekte ve bu duygulara kapılmaktadır, bu herhalde Türk milliyetçiliği olamaz. Çünkü millet olmanın en bariz vasfı insanların zaman ve mekan içinde birleştiren ortak noktaların bulunmasıdır.

Dili tasfiye edenler, henüz rejimi de sımsıkı ellerinde tuttıkları bir zamanda uydurmacılık yerine mesela mevcut Batı dillerinden birini resmi dil olarak kabul etseler, bütün yeni nesilleri o dile yetiştirmeye çalışsalar, belki bu kadar vahim bir kültür buhranı içinde olmazdık”⁵ şeklindeki görüşleri uygulanan dil politikalarının milletimize verdiği zararları göz önüne sermektedir. İşte, bu görüşlerinden dolayıdır ki, takipçisi sayıldığı Ziya Gökalp’i bile tenkit etmiştir.

² -----, **Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik**, Ankara.1980 s.60 vd.

³ -----, **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk**, İstanbul 1995. s.165.

⁴ -----, age.s.19

⁵ -----, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, Ankara 1984,s.63

Ziya Gökalp' e göre bizim bir nevi medeniyetimizi temsil eden Osmanlı'nın her şeyi sun'idir. Sun'i bir lisan olan Osmanlıca yerine halkın konuştuğu sade Türkçe, Osmanlı (Divan) edebiyatı yerine halk edebiyatı, aruz yerine hece kullanılmalıdır⁶.

E. Güngör ise, Osmanlı kültürünü savunarak, "Müslüman Türk devletleri arasında idarecileri ile halkı aynı dili yani Türkçeyi konuşan ve kullanan tek devletin de Osmanlı devleti olduğunu kabul eder ve aslı Türk olmayanları bile Türkleştiren Osmanlı kültürünü Türklere yabancı saymayı anlayamaz saymak kolay anlaşılır şey değildir"⁷ demiştir. Türk Kültürü ve Milliyetçilik adlı eserinde bu görüşlerini daha da genişleterek

"Halka dönüş hareketleri Türkiye'de milliyetçilik hareketlerinin de başlangıcını teşkil eder. Bilhassa ikinci meşrutiyet devrinde Türk milliyetçileri halk ve münevver kültürleri arasında birlik kurmak üzere milli kültürün en önemli yapıcılarında biri olan Türk dilini yeni bir zihniyetle işlemeye başladılar. Hakikatle bugünün gençleri için Avrupa dillerinden daha yabancı hale getirilen Osmanlı Türkçesi o zamanki Batı medeniyetinin terim ve kavramlarını karşılayacak kadar büyük bir gelişme imkanına sahip bulunuyordu, fakat halkın konuştuğu Türkçe ile Osmanlı münevverinin Türkçesini mümkün olduğu kadar birbirine yaklaştırmak ihtiyacı yüzünden sözlü ve tumturaklı ifade yerine sade bir Türkçe ile yazma yoluna gidildi. Ömer Seyfeddin' in, Reşat Nuri'nin ve Yusuf Ziya Ortaç'ın kullandığı dil, Türkçe'nin ondokuzuncu yy. sonlarından itibaren gösterdiği tedrici gelişme içinde eriştiği mükemmelliğe birer örnek teşkil eder."⁸ Diyerek aslında Osmanlı Türkçesinin yeteri kadar işlenmediğini bariz bir şekilde ortaya koymuştur.

Batılı ülkelerin birbiri ardından birer "kitle cemiyeti" haline gelmeleri orada da insanların kültürel ilişkilerine eskisinden çok farklı bir şekil ve mahiyet kazandırmıştır. Kitle cemiyeti, insanların gitgide kültürsüz birer sürü haline gelmelerini değil, fakat kültürün küçük bir azınlık inhisarında kalmayıp büyük kitlelere yayılması manasına gelmektedir.

Türkiye'nin talipsizliğini kitle cemiyetinin teknolojik seviyeye ulaşmadan avami kültürün yaygınlaşmasına ve öncülük yapacak aydınların kulaktan dolma bilgi kırıntılarıyla yetinmeye çalıştığına bağlayan Güngör

"Biz, Batı medeniyeti denen şeye yönelmeden önce böyle bir aydın elite sahip bulunuyorduk. Osmanlı yüksek tabakasının klasik İslam medeniyetine ait temel kitapları, okumamış olması düşünülemez. Tefsir ve hadis kitaplarından başlamak üzere Kınalı zade, İbn Haldun, Camii, Attar, Rumi ilh. Standart kültür eserleri olarak medreseli aydınının temel gıdası gibi. Bizim bugünkü aydınlarımız Batı medeniyetinin temel eserlerini okumak şöyle durusun,

⁶ Ziya Gökalp **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul 1961, s.26

⁷ Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, İstanbul 1995, s.84

bu medeniyetin Türkiye Cumhuriyetindeki siyasi öncüsü sayılan Atatürk'ün eserini bile okumuş değildirler.”⁹ Diyerek Türk toplumuna yön vermesi gereken aydınların bir nevi gaflet ve dalaletinden örnekler verirler.Çünkü,O'na göre suçun büyüğü aydınlardadır.Nitekim,

Türklerde medeni terakki ile kültür gelişmesinin yan yana gittiğinden hareketle “Osmanlı imparatorluğu siyasi bir varlık olarak tarihe karışırken Yahya Kemal ve Mehmet Akif gibi şairler. Kemaleddin gibi mimarlar, Ziya Gökalp gibi fikir adamları, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri, Fatih Rıfki, Reşad Nuri gibi edipler ve nihayet milli mücadeleyi başarı ile yürüten bir asker ve sivil kadro çıkardı. Bütün bu şahsiyetler çok eski geleneği olan kuvvetli bir kültür içinde yetişmişler ve kendi kabiliyetlerini de katarak bu kültürün geliştirmişlerdi. Batılı yeni Türkiye'nin kültür yaratıcıları bu bakımdan talihsiz sayılırlar. Çeyrek yüzyıllık bir batı çıraklığı batı kültürüne katkıda bulunmaya yetmiyor, kendi kültürleri içinde dayanacakları eserler de parmakla gösterilecek kadar azdır. Şiirimizin Orhan Veli ve Behçet Kemal'le, resmimiz Bedri Rahmi ile , tiyatromuz Cevdet Fehmi ile, romanımız Orhan Kemal'le hikayemiz Sait Faik ile, felsefemizin Hasan Ali ile, müziğimiz Adnan Saygun ile başlıyor. Üstelik yeni dilin icadından sonra biz otuz yıl evvel yaşamış olan Orhan Veli Kanık ile Sait Faik'i bile lügat yardımıyla okuyacak durumdayız. Bu yüzden büyük ölçüde dile dayanan kültür eserlerimiz Orhan Veli neslinin eserlerinden daha kötü olmaktadır.”

“Türk münevveri yüzyıl önceki Türkçeyi kullanmayacak, ama bin yıl önceki Türkçe metinleri bile anlayacak; yeni harfleri kullanacak, ama üniversite kapısı önündeki kitabeyi görünce alık alık bakmayacak, demokrat olacak ama atalarının siyasi ve idari dehasından faydalanmasını bilecek; bir Osmanlı Türkü gibi ayakları yerde, başı dik, gönlü geniş, kalbi metin olacak, hiçbir zaman basitliğe düşmeyecek Ve nihayet milletinin büyüklüğünü anladığı zaman artık fuzuli kurtarıcılık ve akıl hocalığı yapmaktan vazgeçecek”¹⁰

Erol Güngör'ün üzerinde en çok durduğu ve dikkat çektiği, önemli bir mesele olarak gördüğü hususlardan birisi de Türk dilinin “özleştirme” adı altında kısırlaştırılması ve bu kısırlaştırmanın bütün sosyal hayatımıza etki etmesidir.Güngör,bu konuyla ilgili düşüncelerini

“Türkçe'nin değiştirilmesinin kökünde Türk milletinin karakterinin Değer sisteminin ve hedeflerinin değiştirilmesi arzusu yatmaktadır. Eğer yeni yetişen nesiller daha önceki Türklerin meydana getirdiği kültür eserlerini anlayamazlarsa, o kültürle herhangi bir alışverişleri olamazdı. Mesela Yunus Emre'yi okuyup anlamayan bir genç elbette onun anlatmak istediği de yabancı kalacaktır.”¹¹

---

⁸ -----, age.,s.45-46

⁹ Robert B. Downs, **Dünyayı Değiştiren Kitaplar** (Çeviren : Erol Güngör), İstanbul 1980,s.8,9.

¹⁰ Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**,s.120-121,131-132

¹¹ -----, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, s.57

“Türkiye’de özellikle uydurma dil cereyanının başlangıcından bu yana meydana getirilmiş edebiyat eserlerinin belli bir kültür içine yerleştirilmesi, yani “teşhis edilebilmesi” adeta imkansızdır.”¹²

“Bizim eğitim hayatımıza hakim olan uydurma olan uydurma dilin öğrencilerimize verdiği şuur ise şudur: Her türlü ilim ve kültür beş altı yüz kelimele bir lügatçe içinde anlaşılabilir, eğer anlaşılamiyorsa bunun sebebi yabancı kelimeler kullanılmasıdır.”¹³ (DB,60)

“Bir kelimele uydurma dille yetiştirilen gençler arasından bin yıllık Türkçeye dayanarak yazan ve düşünen Yahya Kemal ayarında bir şair çıkması beklenebilir mi?”¹⁴

“Bugün biz modern Türkçenin mimarları arasında saydığımız Reşad Nuri’ye bile sadeleştirerek, yani uydurma dile çevirerek okuyoruz. Bu gün pek çoğumuzun hayatta tanımış olacağı kadar yakın tarihin adamı olan o sade ve güzel dilli Reşad Nuri bugünün diline çevrilmiştir. Hiç şüphesiz, aynı Reşad Nuri – eğer okuyacak kimse çıkarsa on yıl sonrasının diline de ayrıca “uyarlamak, zorundadır, çünkü on yıl öncesinin Türkçesi bugün nasıl maziye karışıyorsa, on yıl sonra da bugünkü Türkçe mazi olacaktır.”¹⁵

Türk Milli Eğitimin gayesinin Türk tarihini ve kültürünü iyi ve doğru tanıtmak olarak belirten Güngör’ün okuma yazma öğretimi ve eğitimle ilgili aşağıdaki görüşleri vardır :

“Okuma yazma öğretiminden mu’cizeler beklememek gerekir. Nitekim diktatör toplumlarda okuma yazma öğretimi, beyin yıkama aracıdır. Önemli olan okunan muhtevadır. Ne yazık ki, bunca çocuk okul sıralarında yıllarca süründürülerek, düşünce kabiliyetlerini yitirmekte, kalfaları baştan başa batıl i’tikad ve hurafelerle doldurulmaktadır. Bu da cehaletin yayılmasını süratlendirir. Bu sebepten Türkiye’de ilkokul mezunu ile yüksek okul mezunu arasında pek fark gözükmemektedir. Nitekim Türkiye de okumayan kesim belki aldanabilir ama hiç olmazsa kendini aldatmaz.”¹⁶

“Okuma yazma azlığının başlıca sebeplerinden birisi de dil eksikliğidir. Çünkü yeni nesillere Türkçe öğretilmediği için bunlar Türkçe yazılmış eserleri doğrudan doğruya okuyamıyorlar. Bu yüzden Türkçe’nin önde gelen eserleri bile “öztürkçe denilen bir dile türçüme edilmektedir.

Bununla birlikte yabancı dil eğitimi de Türkçe öğretiminden daha başarılı olmuştur. Yeni nesillere eski kültür eserlerini okutmak için şimdiki dile çeviriyoruz, ama bu eserlerin dili

¹² -----, **İslâmın Bugünkü Meseleleri**, İstanbul 1996, s.101

¹³ -----, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, s.60

¹⁴ -----, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, s.119

¹⁵ -----, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, s.57-58

¹⁶ -----, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, s.211-213

değişince temsil ettikleri kültür de büyük ölçüde kayboluyor, geriye çok defa hikaye kalıyor. Eser sadeleştirilmesi müzelerde turist rehberliği yapmak gibidir.”¹⁷

Tercümesini yapmak istediği eserleri birkaç defa okur, onları anlamaya çalışır, bilmediklerini iyice araştırır, sorar, kelimelere yeni anlamlar yükler ve tercümeyle başladıktan sonra her gün tercüme yapardı. Yaptığı tercümelerde tercüme eser aslının fikrini verir, orjinal eseri korumaya çalışır, asıl eserin üslubunu aksettirir, kendi özverisini “mütercim üslubu edasıyla” tercüme ettiği eserlere katar, eserin yazıldığı devirdeki gibi okunmasına gayret sarf eder, gerektiği yerde kendi bilgisini de tercüme esere katarak eserin hatasını düzeltirdi. Tercüme ettiği yazıları bir süre bekletir, onları sonra tekrar okur ve uygun olmayan ifadeleri çıkararak tekrar düzeltirdi. Akıcı bir üslubu vardı.

“Bazı telif eserler vardır tercüme kokar

Bazı tercüme kokar” beyiti Onun için yazılmıştır.Tercüme eserlerle ilgili görüşlerini

“Bu yüzden yabancı okullarda tahsil ve ihtisas görenler hariç, Türk aydınları arasında yabancı bir dilde rahatlıkla kitap okuyabileceklerin sayısı çok azdır. Bu durumda özellikle Batı dillerinden yapılacak tercümelerin ne kadar önem taşıdığı kolayca görülebilir.”¹⁸

“Diller milli özellikleri en çok aksettiren sistemlerdir. Bir dilden bir başka dile yapılan tercüme hakikati hiçbir zaman tam aksettirmez. Çünkü bir kelimenin ve tabirin bir milletin fertlerinde uyandırdığı duygu ve düşünceler başka bir millette görülemez. Dil tıpkı tarih gibi, o millet tarafından yaşanmıştır, başka bir millet o yaşantıya ortak olamaz.”¹⁹

Sosyal Meseleler ve Aydınlar adlı eserinde de edebiyatla ilgili aşağıdaki görüşleri belirtmiştir :

“Edebiyat, bir zihin işidir, yani onunla entelektüel dediğimiz insanlar ilgilenir. Edebiyatın satıcısı bütünüyle onlar, alıcı tabakasının çoğunluğu yine onlardır.”

“Edebiyat söz sanatıdır, ama laf ebeliği veya laf can bazlığı değildir. Söz sanatı bir gerçeği en iyi şekilde ifade edilebilmek, en iyi şekilde anlaşılmasını mümkün kılmak için kullanılır”

“Edebiyat adeta sermayesinden geçiren müflis bir tüccar haline gelmiştir. Tanıdığımız imzalar bir şekilde ortadan çekildikleri zaman Türkiye’de kimin şiir ve hikaye, kimin roman yazacağı, kimlerin okuyacağı ciddi bir endişe konusudur.”

¹⁷ -----, **Sosyal Meseleler ve Aydınlar**, İstanbul 1996, s.193

¹⁸ Robert B.Downs, age. S.9-10

¹⁹ Erol Güngör, **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk**, s.169

“Otuz-kırk yıl önce yazılmış olan ve Türk dilinin en iyi örnekleri olarak bilinen romanlar otuz-kırk yıl sonra “sadeleştirilerek” okuyucuya sunulmak zorunda ise, orada edebiyatın sözü edilemez. Böyle bir ülkede aklın varlığı bile şüphelidir.”²⁰

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki,Erol Güngör,sadece ilgi sahası olan sosyal psikoloji ile ilgilenmemiş Türk toplumunun önemli meselelerinden biri olarak gördüğü dil,dilin sadeleşmesi,dilin eğitim üzerindeki önemi, edebiyat meseleleri,vb. gibi konulara da bir dilci hassasiyetiyle eğilmiştir.Bu görüşleri dün bize ışık verdiği gibi bundan sonra da ışık verecektir.Ruhu şâd olsun.

---

²⁰ -----,**Sosyal Meseleler ve Aydınlar**, s.164,187,188.